

SKAP-NYTT

VÅR 2011

SKAP PRISAR FREEMUSE - MÖT MARIA KORPE
UPPHOVS RÄTTEN - DEMOKRATINS SPEGEL
SÅ FUNKAR NYA UPPHOVS RÄTTEN
MEDLEMSKRÖNIKAN - PY BÄCKMAN
JAKTEN PÅ EN MUSIKDRAMATURG
STIPENDIER OCH NYA MEDLEMMAR

SANNINGENS TREDJE STEG

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Den tyske filosofen Artur Schopenhauer har sagt att en sanning går igenom tre stadier.

Först blir den förlöjligad. Det var det första som hände oss upphovsmän när vi engagerade oss i vår egen framtid. Förstår vi verkligen vad som är bäst för oss? Inser vi verkligen hur hemsk motståndarsidan är? Så kom hånen. Piratintelligents Fleischers välkomnade mig till Twitter med orden: – Vilket jättetöntigt namn du har. Jag hånar det i en antologi jag skrivit ...

Det andra stadiet – aversion – gick vi också igenom. Att vi rubbar på skyttegravarnas sandsäckar skapar naturligtvis oro. Att ifrågasätta skyttegravarnas själva existens, än mer. Men vi skall genom kulturen stå som garant för att egenintressen och politiskt maktspel inte ska få fäste, och vår aktiva medverkan är därför central. Och då inte med en röst kopierad i massantal, utan ett massantal original som tillsammans bildar en vision om en framtid med sann mångfald.

Steg tre är att bli betraktad som något självklart. Jag kan inte säga att vi är där till fullo, men vi gör framsteg:

Sedan förra numret av SKAP-nytt har upphovsmännen (genom ECSA) nu blivit del av arbetsgruppen som utarbetar den globala repertoardatabasen (GRD). Ett mycket intensivt arbete som förhoppningsvis skall bidra till en enklare hantering av upphovsrättsskyddad musik. För enklare måste det bli om vi skall kunna hävda lagligt licensierad musik gentemot andra alternativ.

På hemmaplan har Svenska Filminstitutet äntligen insett vikten av musik i film, och därför beslutat om att filmmusik skall premieras med en egen Guldbagge. Jag är mycket glad att SKAP:s påverkansarbete under många år äntligen gett resultat.

SKAP deltar också numera i en licensieringsgrupp som, tillsammans med de andra ägarföreningarna, ger Stim stöd inför större avtalsförhandlingar, som till exempel med Spotify.

Som nybliven ordförande för Musiksverige har vi nu chan-

Foto: Miki Anagrius

sen att visa på branschens samlade förutsättningar och behov. En enad röst som komplement till de individuella, där vi tillsammans fokuserar på områden som utbildning, upphovsrätt och musikexport. Med gemensamma ansträngningar kan vi underlätta för framtidens entreprenörer och skapa mervärde för såväl konsumenter som för musikbranschen själv. Rent konkret skall vi per omgående se till att definiera vår bransch genom pålitlig statistik som i dagsläget saknas oss och de vi vill påverka.

I februari blev vi omvalda till ordförande för Europas samlade kompositörer, tonsättare och textförfattare, vilket ger oss fortsatt förtroende att leda arbetet med till exempel *coercion* (tvångsförläggeri) och påverka utformandet av de direktiv som skall styra den kollektiva förvaltningen i Europa.

Inser när jag skriver detta att vi nog ändå nått steg tre...

Hoppas ni finner detta nummer av SKAP Nytt givande. Och stort tack för den ökade medlemsaktiviteten under året!

Ordförande / alfons.karabuda@skap.se

SKAP – Svenska Kompositörer Av Populärmusik – är Sveriges intresseförening för yrkesverksamma kompositörer, textförfattare, bearbetare och arrangörer.

SKAP
Svenska kompositörer av populärmusik
Box 27327
102 54 Stockholm
info@skap.se
tel: 08-783 88 39, fax: 08-660 06 06

SÖKES: MUSIKDRAMATURGER

Många SKAP-medlemmar jobbar med teater. Men hur beställs musiken till uppsättningarna? Alla skulle vinna på att göra musikdramaturgen till ett nytt yrke. Det var en av slutsatserna på ett seminarium arrangerat av SKAP och FST i början på maj.

Musiken till en teateruppsättning beställs ofta i slutet av processen, och då som ett stämningsskapande element eller en illustration. Ofta avgör regissörens personliga intresse vilken plats musiken får. Men komponisten medverkar sällan i hela teaterprocessen.

Teatermusiken förenar SKAP och FST:s medlemmar. Därför arrangerade föreningarna gemensamt en teatermusikkväll på Strindbergs Intima Teater den 2 maj. Även ett antal beställare av teatermusik – regissörer och producenter – deltog.

En av dem var Dramatens producent Seppo Laukkanen som menade att teatern i dag saknar metoder för hur man ska förhålla sig till musiken. Han beskrev hur den textburna teatern fortfarande dominerar, men att traditionen håller på att luckras upp.

– Det bör finnas ett förhållningssätt för hur teatern närmar sig musiken, säger han.

Komponisten Kim Hedås efterlyste en roll på teatern med tydligt ansvar för musiken, för att lyfta berättandet.

SKAP:s Alfons Karabuda påminde också om att filmvärlden i USA har en lång tradition av så kallade musical advisors som jobbar med musiksättning av stora produktioner.

SKAP-medlemmen och paneldeltagaren Leif Jordansson underströk vikten av att hitta nya sätt att närma sig texten.

– Det finns oerhört mycket spännande, experimentell teater utanför Sverige.

Peter Bryngelsson, författare, regissör och lärare i filmmu-

sikkomposition vid Musikhögskolan i Malmö, summerade behovet med att efterlysa en ny yrkesroll: musikdramaturgen.

– Det handlar om mer än att sätta musiken. Det handlar om musiken som medberättare. För övrigt har det tidigare funnits musiksättare både på teater och SVT, påminde han.

Musiksättarens yrke har rationaliserats bort, vilket alla var eniga om lett till försämringar.

– Låt oss härmed återskapa denna yrkeskategori, uppmanade komponisten Susanne Wigforss.

Poeten och SKAP-medlemmen Daniel Boyacioglu pekade också på ett strukturellt nätverksproblem bland dem som arbetar med och beställer teatermusik.

– Vi måste bli bättre på att bli kompisar över yrkeskategorierna. Det finns hos regissörer ofta en rädsla för att låta musiken och kompositören ta för stor plats. Det är någonting främmande och alla håller sig på sin kant. Vi borde skapa en struktur för kompisskapande.

Komponisten Monika Lilja underströk att ett övergripande grundproblem är att kulturanslagen minskat.

– När det kulturpolitiska stödet till konstnärerna ser ut som det gör blir det lätt konkurrens mellan yrkeskategorierna om de små medel som finns, i stället för att man stöttar varandra.

Stina Oscarsson, nybliven chef för Radioteatern, höll med och poängterade att vi måste gå ihop som ett gränsöverskridande kollektiv.

Daniel Boyacioglu uppmanade alla att göra en hemuppgift: Att lämna sina egna hus och gå in i en annan konstnärssfär för ett ögonblick.

– Om du är poet, gå in i musiken, om du är kompositör, gå in i texten. Där kan du utvecklas, och där kan du möta andra.

Text: Märten Karlsson Foto: Anders Lidén

På scen pågick ett panelsamtal om teatermusikkens villkor. Samtalet modererades av Musiksveriges VD Elisabet Widlund. Deltog i panelen gjorde regissören Linus Fellbom, producenten Seppo Laukkanen (Dramaten), Stina Oscarsson (Radioteatern), komponisterna Leif Jordansson (medlem i SKAP) och Kim Hedås (medlem i SKAP och FST).

NYA UPPHOVSRÄTTSLAGEN BLIR TYDLIGARE OCH ENKLARE

Det har tagit tre år, men nu är förslaget till ny upphovsrättslag klart. Resultatet är ett bättre verktyg för upphovsmännen och organisationerna som företräder dem. En generell avtalsmodell ersätter gamla avtal.

Jan Rosén, professor i civilrätt vid Stockholms universitet, fick för tre år sedan regeringsuppdrag att utreda upphovsrätten. Han har sedan dess jobbat med att ändra såväl bestämmelser som att skriva om upphovsrättslagen.

– Det låter dramatiskt, men handlar egentligen om att göra lagen mer läsbar, förtydligar han.

Upphovsrättslagen skapades 1960 och har ändrats flera gånger sedan dess.

– Det har lett till att den har blivit svårbegriplig och svår att applicera på den nya nätmiljön, säger Jan Rosén.

Förutom en rad förbättringar för upphovsmän och rätt innehavare ska den nya lagen fungera som olja i ett rostigt rättighetsmaskineri som blivit allt trögare på grund av en både komplicerad och spretig mediemarknad.

En viktig del av utredningen är att den ger stöd för kollektiva avtalslösningar för "digitaliserade miljöer". Äldre avtal ersätts med en generell avtalsmodell, så kallad avtalslicens, som förenklar för organisationer, som exempelvis SKAP, att träffa licensavtal med till exempel Spotify.

Enligt Jan Rosén kommer de nya avtalen leda till att musik-tjänster genererar mer pengar även till mindre kommersiella upphovsmän.

– Tanken är att skapa en god finansiell ordning där upphovsmännen får betalt. I mycket handlar det om att tillämpa avtalslicenser på de nya digitala områdena, understryker Jan Rosén.

Rent praktiskt ger den nya upphovsrättslagen parterna

Jan Rosén

möjlighet att själva bestämma inom vilka områden de vill ha avtalslicenser. De kan till exempel träffa ett avtal inom ett område som för tillfället inte ger ersättningar till upphovsmännen. Samtidigt får avtalen en bredare tillämpning. De omfattar även upphovsmän som inte är medlemmar i en organisation.

Enligt Jan Rosén borde även användarna bli nöjda eftersom avtalslicensen ger dem tillgång till bredare och attraktiva repertoarer.

– Det viktiga är att berörda parter får en bättre möjlighet att diskutera villkoren för användning av musik i det nya medielandskapet, säger Jan Rosén och fortsätter:

– Om till exempel förläggare och kompositörer vill att Kungliga biblioteket ska lägga ut notskrift på webben, så ska man kunna träffa ett avtal som berör alla, och där alla får betalt. Tidigare var man tvungen att träffa avtal stycke för stycke.

Den nya lagen kopplar också ett grepp på internetleverantörerna. I dagsläget får upphovsmännen inte en krona från dem. I framtiden hoppas Jan Rosén att även dessa företag ska börja betala för upphovsrättskyddat material.

– Upphovsmännen får för lite betalt för användning på internet för närvarande. De går miste om många miljoner. Det ställs krav på internetleverantörerna nu. De måste börja betala för innehållet, och den här lagen ger den möjligheten.

En annan del av utredningen fokuserar på enskilda avtal mellan upphovsmän och förläggare. Bland annat ska nya tolkningsregler ge stöd till upphovsmännen.

– De nu gällande reglerna är föråldrade, så nya är verkligen nödvändiga. De viktigaste nyheterna är att det ställs krav på precisering av vilka utnyttjanden som ett avtal avser, användningsplikt för den som fått exklusiv rätt och att upphovsmannen har rätt till skälig ersättning, sammanfattar Jan Rosén den nya lagens syfte.

Text: Mattias Boström

VAD TYCKER SKAP?

Den nya upphovsrättslagen och övriga lagändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2013. Huvuddragen i förslaget går ut på att förenkla och göra det lättare att tillämpa.

NÅGRA PUNKTER FRÅN DELBETÄNKANDET:

1 Upphovsmannen ska ha rätt till ersättning när upphovsrättigheterna överläts till någon som avser att använda dem kommersiellt.

2 Arkiv och bibliotek ska enklare kunna ingå avtal med rättighetshavare när samlingar digitaliseras och tillgängliggörs för allmänheten.

3 Radio- och TV-företag ska enklare kunna ingå nödvändiga avtal med rättighetshavarna när upphovsrättsligt skyddat material används i nätmiljön.

4 Arbetsgivare ska ha en viss begränsad rätt att använda upphovsrättsligt skyddat material som skapats i anställningsförhållanden.

SKAP TYCKER: Punkterna 1 till 3 är SKAP mycket positiva till. Men i SKAP:s remiss till utredningen uttrycktes stark kritik mot punkt 4. SKAP anser att förändringen försämrar upphovsmannens ställning gentemot en starkare avtalspart.

SVERIGES MÄKTIGASTE MUSIKBYRÅKRAT

Stina Westerberg är nystartade Musikverkets första generaldirektör. Varje år ska verket dela ut 25 miljoner kronor.

– Allra viktigast är att vi får igång fantastiska projekt som levererar nyskapande musik, säger hon.

SKAP:s ordförande Alfons Karabuda har av regeringen utsetts till ledamot i Musikverkets konstnärliga råd.

Födslovärkar, upprörda känslor och bakläxa från regeringen.

När Stina Westerberg slog upp dörrarna till nya myndigheten Staten Musikverk för några veckor sedan skedde det med ett halvårs försening. Bakgrund: Musikverket blev regeringens svar när Kulturutredningen föreslog att Rikskonserterna skulle läggas ned. Med den viktiga skillnaden att Musikverket i första hand ska fördela stöd till olika projekt, inte arrangera konserter. Det har inte varit en smärtfri omställning. Och när ordet "konstnärlig" plockades bort som ett ursprungligt krav på musikstödet, höjdes många kritiska röster. Till slut grep regeringen in. Ett konstnärligt råd tillsattes som ska garantera nivån.

– Krasst berodde debatten på att många tyckte att de inte fick gehör för sina frågor, framför allt i det fria musiklivet. Men jag ser det samtidigt som ett uttryck för ett starkt engagemang, sammanfattar Stina Westerberg.

När turbulensen väl lagt sig fick hon i början av året erbjudandet att bli den nya generaldirektören. Då var Stina Westerberg vd för Svensk Musik.

– Det är fantastiskt spännande att få chansen att forma en plattform för ny musik och samtidigt levandegöra kulturarvet inom musik och teater.

Den så kallade Musikplattformen har en central roll för myndigheten. Syftet är i första hand att stödja större samverkansprojekt, förklarar Stina Westerberg.

– 25 miljoner ska fördelas till framför allt nyskapande projekt, företrädesvis till fria musiklivet i samarbeten med till exempel de stora institutionerna.

Formerna för plattformen är inte helt klara. Konstnärliga rådet får en stor påverkan på utformningen.

– På sikt ska åtta personer anställas för att arbeta med plattformen, säger Stina Westerberg.

Du har talat om "vikten av ett gemensamt språk" för myndigheten. Hur ska man hitta till det?

– Det handlar till exempel om att gå från att definiera sig som en tillgängliggörande verksamhet till att bli levandegörande, med en relation till en publik.

Vilken roll får det Konstnärliga rådet?

– Jätteviktig. De är först ut och kommer under tre år ha en avgörande roll för hur myndigheten ska fungera, när det kommer till inriktning, prioriteringar och arbetsmetoder. Dessutom ska rådet bedöma alla projektförslag.

Vad blir din stora utmaning?

– I första skede: dels att få organisationen och plattformen på plats, dels inleda samarbeten med övriga aktörer som till exempel Konstnärnämnden och Kulturrådet. Men allra viktigast är förstås att se till att vi får igång fantastiska projekt som levererar nyskapande musik.

Text: Peter Willebrand Foto: Marika Thorn Gillström

Stina Westerberg

Aktuell som: Ny generaldirektör för Musikverket.

Tidigare: vd för Svensk Musik och styrelseordförande i Export Music Sweden. Vd för Vadstena-akademien. Professionell flöjtist i bland andra Folkoperan, Norrlandsoperan, Stockholms Blåsarsymfoniker, Sveriges Radios symfoniorkester och Berlins Filharmoniska orkester.

Därför valde jag musiken: Det är inget som man väljer. Jag började spela flöjt vid åtta års ålder i en familj där alla spelade olika instrument.

Komponerar: Nej.

Favoritkompositör: Vilken konstig fråga. Det kan man inte svara på. Jag älskar musik, men allt beror på läge.

FAKTA

OM STATENS MUSIKVERK

Musikverket får 75 anställda och en budget på 120 miljoner kronor om året. 25 miljoner kronor avsätts varje år till projekt i "nydanande samverkan". I plattformen för musik ingår:

Musik- och teaterbiblioteket
Musik- och teatermuseet
Svenskt visarkiv
Caprice Records
Elektronmusikstudion EMS

KONSTNÄRLIGA RÅDET

Åtta personer, valda för en treårsperiod:

Sofia Jernberg, musiker
Alfons Karabuda, kompositör
Anna Lindal, professor
Paula af Malmborg Ward, tonsättare
Eva Saether, docent
Gustaf Sjökvist, professor
Lennart Strömbäck, projektledare
Stefan Östersjö, musiker

PATRICK AGER: VI HAR TAGIT ETT STORT STEG FRAMÅT!

Patrick Ager är generalsekreterare i ECSA, the European Composer & Songwriter Alliance. Därmed är han också kompositörernas språkrör i EU.

SKAP-nytt har träffat Patrick Ager för en lägesrapport.

Vilka frågor jobbar ECSA med just nu?

– Vi har jobbat med tre stora frågor hela året, och som vi kommer att fortsätta med de närmsta månaderna: Den globala verktdatabasen GRD (Global Repetoir Database), coercion-frågan och upphovsrättssällskapets framtid. Vi deltar i EU-kommissionens arbetsgrupp om GRD, där såväl rättighetshavare som musikanvändare får närmare möjligheter att utveckla en global verktdatabas. Det är alltså viktigt att upphovsmännen får sina intressen representerade.

– Det andra ärendet är coercionfrågan. I många europeiska länder är det numera praxis bland medieföretag att begära att anlidade komponister skriver bort upp till 50 procent av sin ekonomiska rättsersättning, som villkor för att alls få uppdraget. Främst TV-bolagen gör detta, men även reklambyråer, filmproducenter och olika typer av agenter har upptäckt att man kan tjäna pengar genom att på detta sätt missbruka upphovsrättssystemet. ECSA vill via EU-kommissionen att detta förhindras, helst genom lagstiftning. Vi arbetar nu, bland annat genom Örjan Strandberg som är ordförande i coercion-gruppen, på ett så kallat "position paper" – ett slags ställningstagande – som lämnas till Kommissionen i september.

– Tredje frågan rör upphovsrättssällskapets framtid, förut-sättningarna för att agera gemensamt. Den har vi ju jobbat intensivt med i flera år. I slutet av förra året var Alfons Karabuda i möte med EU:s konkurrenskommissionär Joaquín Almuñia. Det var första gången som kompositörer på officiell

nivå sammanträdde med EU-kommissionen på politisk nivå. I augusti och september kommer Kommissionens generaldirektorat för den inre marknaden med ett direktiv eller en förordning. Om det blir ett direktiv finns alltså utrymme och chans att påverka utvecklingen. Om det blir en förordning ska beslutet implementeras direkt.

Hur har ECSA utvecklats senaste året? Har vi fångat politikernas öron?

– Vi har verkligen tagit ett stort steg framåt och fått flera möten med politiker på hög nivå, bland annat kommissionärer på den allra högsta nivån. När GESAC – upphovsrättssällskapets europeiska lobbyorganisation – skriver position papers till EU refererar de till ECSA. De inser att vi talar med upphovsmännens röst, och att den är värdefull. ECSA blir numera också inbjuden till EU:s arbetsgrupper.

– Så visst är vi erkända som upphovsmännens representanter. Däremot kvarstår flera utmaningar. Vi kan förbättra vår interna struktur och bli mer effektiva i beslutsprocesser. Vår nära relation till upphovsrättssällskapen kan också anses som problematisk, i alla fall från vissa håll inom EU.

Vad gör ECSA:s generalsekreterare i sommar?

– På min semester i augusti planerar jag att åka till Sardinien. Och till sydvästra Frankrike dit jag alltid åker om somrarna för surfing, chill out och barbeque. Innan det är mycket jobb med ECSA förstas. I juni arrangerar CISAC – alla världens upphovsrättssällskap – The World Copyright Summit i Bryssel. Denna gång blir det mycket fokus på upphovsmännen, inte minst tack vare ECSA och Alfons plats i konferensens rådgivande advisory board.

Text: Mårten Karlsson

Foto: Anders Lidén

ALFONS KARABUDA NY ORDFÖRANDE I MUSIKSVERIGE

SKAP:s ordförande Alfons Karabuda blev 8 april utsedd till ordförande i branschorganisationen Musiksveriges styrelse.

– Musiksverige behövs för att visa på branschens samlade förutsättningar och behov. En enad röst som komplement till våra individuella, där vi tillsammans fokuserar på områden som utbildning, upphovsrätt och musikexport. Med gemensamma ansträngningar kan vi underlätta för framtidens entreprenörer och skapa mervärde för konsumenter såväl som för musikbranschen själv. Därför ser jag verkligen fram emot uppdraget som ordförande för Musiksverige och är övertygad om att vi kommer att göra gott, säger Alfons Karabuda.

MUSIKSVERIGES STYRELSE:

Alfons Karabuda, ordförande

Ludvig Werner, vice ordförande

Jan Granvik, vice ordförande

Monica Ekmark, ledamot

Jonas Sjöström, ledamot

Stefan Lagrell, ledamot

Martin O. Larsson, suppleant

Maria Molin Ljunggren, suppleant

Bo Olsson, suppleant

ECSA:s ordförande Alfons Karabuda och ECSA:s generalsekreterare Patrick Ager på SKAP:s kontor i Stockholm.

FRIHETENS RÖST

ALFONS MÖTER MARIA KORPE, EN AV GRUNDARNA TILL OCH NU EXECUTIVE DIRECTOR PÅ FREEMUSE

Runt om i världen censureras, fängslas och torteras musiker och artister. Dagligen begås övergrepp mot kompositörer och sångare av totalitära regimer, religiösa grupper och andra makthavare.

Under de senaste tio åren har Freemuse etablerat sig som en viktig samlande kraft mot förtryck mot musiker och musikalisk censur i världen och den enda som har ett globalt perspektiv på frågan.

Den svenska journalisten Marie Korpe var med och grundade Freemuse, som i år är mottagare av SKAP:s specialpris. I dag är hon organisationens executive director. SKAP:s Alfons Karabuda har mött henne i ett samtal om yttrandefrihet, censur och musikens makt och möjligheter.

Varför grundade ni Freemuse?

– På 80-talet reste jag i Afrika och såg musiker som saknade egna instrument, de fick inte framföra sin musik och deras musik spelades inte på radio. Och i Pakistan såg jag musiker och kvinnor som inte fick framträda annat än i slutna sällskap. Där väcktes medvetenheten. Samtidigt såg jag kända musiker som ställde upp för andra saker, som svälten i Biafra eller AIDS, men varken några artister eller andra ställde upp för de musiker som for illa i världen. Det var därför Freemuse bildades.

Vad har arbetet i Freemuse betytt för dig personligen?

– Det bästa är våra seminarier och konferenser där vi möter folk, statsvetare, religionsvetare, teologer, historiker, idéhistoriker, human rights-folk, medier, jurister och så musiker. Alla diskuterar musik och befruktar varandras tankar.

– Det har också betytt mycket att få möta musikerna och lyssna till dem på nära håll. Jag känner ibland att vi hjälper dem på olika sätt, men samtidigt måste jag säga att även de musiker som har det svårast ger oss någonting.

Hur har den arabiska våren, med revolutioner i många länder, påverkat Freemuse och ert arbete?

– Ja, det har ju sinkat vårt seminarium i Egypten [skratt]. Men musiken har betytt mycket där. Många musiker har gett röst och faktiskt stått långt framme på barriaderna. Så har det inte alltid varit. Och de var till och med före revolutionen! Den tunisiska rapparen El General var aktiv även innan revolutionen. Jag tycker man sett det här framförallt hos hip hop-arna, den unga generationen. De vill ha förändring.

Var i världen ser du annars de största problemen just nu? Vart riktar ni fokus?

– Vårt arbete är fokuserat kring individer. Sedan flera år har vi till exempel haft fokus på Lapiro de Mbanga från Kamerun som precis blivit frigiven. Annars sker mycket i Pakistan. Jag bodde där i början av 80-talet och då fanns mycket musik även om det var i slutna kretsar. Men i samband med tali-

baniseringen av nordvästra Pakistan infördes mycket starka lagar mot musik. Man förstörde radiostationer, musik- och videobutiker och man förbjöd folk att sjunga. Musiken har kommit åter sedan dess, men nu sker en ny tillbakagång. Senaste året har sufier, islams mystiker, utsatts för fyra attacker när de haft möten och dansat och spelat musik. Massor av människor har blivit dödade. Det är fruktansvärt. Så jag tycker att Pakistan är värst. De har tagit över efter Afghanistan. Det var ju hemskt under talibanerna, när inga musikaliska uttryck tilläts och instrumenten blev begravnings- eller förstörda. Nu har de Afghan Star och mycket popmusik och tv-stationer även om det finns restriktioner. Men musiken håller på att göra ett intrång igen och det är väldigt positivt.

Den tekniska utvecklingen har gjort att det hänt väldigt mycket, anser jag, i vårt arbete i SKAP. Många säger att det hänt mer de senaste fem tio åren än de femtio åren innan dess. Har verkligheten för dem som ni försöker att skydda och hjälpa förändrats i och med utvecklingen på onlineområdet?

– De vi arbetar med är bortom den diskussionen, även om de använder internet. Många av de här artisterna har ju inte skrivit på något copyrightavtal, de har inga managers som tillvaratar deras rättigheter och inga skivbolag. De ger ut och distribuerar själva.

– Men det är väldigt olika för olika musiker. Sitter man i fängelse så spelar det kanske ingen roll, bara ens musik kommer ut.

Jag trodde annars att det skulle vara nästan uteslutande positivt i och med att man kan nå ut lättare. Men kan det vara så att i och med att man med detta fantastiska verktyg också blir ett större hot?

– Jag tror att det är lite för tidigt i många länder, speciellt i Afrika. Vi har till exempel testat vår egen webbsajt i Afrika på resor och man kommer inte in. Det är trögt eller avstängt.

Det påminner mig om vad en afrikansk kollega sa till mig: "Det är ju jättebra att vi får en mjukvara för att hantera våra databaser, men vi behöver ju el!"

– Ja, vi lever verkligen på olika nivåer. Radio är fortfarande viktigt: kassetter, kopierade kassetter och även cd. Och konserter. Det är där man möts och stämningar kan uppstå, där man kan sjunga för dem som inte har någon röst så att folk känner igen sig och tänker: "Åh vad skönt att det finns nån som säger ifrån."

Tanken att vi ska hjälpa och stödja varandra inom den musikaliska sfären är intressant. Jag har en bild av att vi i Sverige varit ganska duktiga inom musikområdet, när det gäller att stödja till exempel ANC, men hur har vi varit ett stöd för Freemuse?

– Bland musikorganisationer har det varit trögt att tränga igenom, faktiskt.

Vi hoppas att det förändras nu. Detta är något som många av våra medlemmar brinner för. Kompositörer och musiker har ofta varit i framkant som åsikts- och samhällsbärare, och uppfattas väl därför som ett hot. Men de speciella egenskaperna kan också användas som ett fredligt verktyg.

– Självklart. Men alla kan ju inte vara politiskt aktiva eller

solidariska som på sextio- och sjuttioalet. Bland skapande människor finns de som vill ha förändring, de som konserverar och så de som spelar och underhåller och älskar sitt yrke. Vi jobbar mest med dem som vill förändra världen. Det är ofta de som sticker ut hakan som råkar illa ut. Men inte alltid. Kvinnor i Irak får till exempel inte sjunga. Det är inte att sticka ut hakan, anser vi. De är bara kvinnor och musiker. Man behöver inte ens vara kontroversiell. Det kan räcka med att vara i politisk opposition, eller sätta ett litet frågetecken vid Muga-be för att en totalitär regering ska slå ner på folk. Musiken är en väldig kraft i samhället.

Vad skulle du vilja få ut av samarbetet kring SKAP:s internationella konferens kring yttrandefrihet i höst?

– Där fantastiskt att en musikorganisation i Sverige lyfter frågan till det politiska planet. Vi behöver flera som lyfter frågorna, och ingen kan göra det bättre än musikorganisationerna. Om man i Sverige lyckas få dem på den politiska agendan kanske det börja hända saker och ting.

Vad kan SKAP och SKAP:s medlemmar göra för att hjälpa till nu och i framtiden?

– Det är första gången vi får ett pris ifrån en kompositörsorganisation. För oss är det ett fantastiskt erkännande. Men vad vi behöver också är big names, stora namn. Medlemmar ur SKAP eller andra som kan jobba som ambassadörer för Freemuse och sprida arbetet vidare.

Avlyssnat av Olle Svalander

Foto: Kristina Funkeson och Maria Korpe

”BLAND SKAPANDE MÄNNISKOR FINNS DE SOM VILL HA FÖRÄNDRING, DE SOM KONSERVERAR OCH SÅ DE SOM SPELAR OCH UNDERHÅLLER OCH ÄLSKAR SITT YRKE. VI JOBBAR MEST MED DEM SOM VILL FÖRÄNDRA VÄRLDEN. DET ÄR OFTA DE SOM STICKER UT HAKAN SOM RÅKAR ILLA UT.”MARIA KORPE, EXECUTIVE DIRECTOR, FREEMUSE

FAKTA

Namn: Marie Korpe

Ålder: 58

Familj: man + två vuxna döttrar

Bor: Köpenhamn

Yrke: en av grundarna och nu executive director på Freemuse

Aktuell: som mottagare av SKAP:s specialpris som Freemuse-representant.

Lyssnar på just nu: Vår egen cd, faktiskt: Listen to the banned.

DETTA ÄR FREEMUSE

Freemuse grundades år 1999 som ett resultat av den första världskonferensen om musik och censur. Syftet är att vara musikernas motsvarighet till författarnas Pen-klubben. Organisation arbetar internationellt med en internationell styrelse som har sitt säte i Köpenhamn. Freemuse arbete vilar på FN:s deklaration för mänskliga rättigheter och får ekonomiskt stöd från bland andra SIDA.

ARBETET SYFTAR TILL ATT

- dokumentera övergrepp och diskutera deras effekt på musiklivet och samhället
- informera medier, mänskliga rättighetsorganisationer och allmänheten
- stödja behövande/censurerade musiker och bevaka deras rättegångar
- utveckla ett globalt stödnätverk för hotade musiker och kompositörer

Freemuse har den största kunskaps- och databasen om musikkensur i världen. Ett antal journalister runtom i världen skriver artiklar och förser organisationen med förstahandsinformation. Allt man samlar in publiceras på hemsidan.

Läs mer på: • www.freemuse.org

FILMMUSIKEN FÅR EGEN GULDBAGGE

”Äntligen!” och ”Det var på tiden.” Från och med i höst delas en Guldbagge ut för bästa musik. Beskedet är ett efterlängtat erkännande för Sveriges filmkompositörer.

Guldbaggegalans priskategorier förändras i höst. Baggar som tidigare belönat så kallade särskilda insatser försvinner och ersätts med sju nya priser, varav ett för bästa musik. Totalt delas 19 Guldbaggar ut, jämfört med tidigare 15.

Guldbaggen blir därmed mer lik andra etablerade internationella filmpriser som premierar musik, klippning, kostym, mask och scenografi.

Kompositören Johan Söderqvist, som bland annat jobbat

med Susanne Bier och Tomas Alfredson, tillhör dem som propagerat mest för att filmmusiken ska få en egen Guldbagge.

– Det finns en enorm poäng i att inrätta priser för musik, klippning, kostym, mask och scenografi eftersom i stort sett alla andra länder i hela Europa har liknande priser. Det handlar om att man förstår vad film är, det vill säga ett grupparbete. Detta är ett sätt att manifesteras det, kommenterade han nyheten för branschtidningen Filmnyheterna.

Än så länge är kriterierna för priset inte presenterade. Svenska Filminstitutet kommer under våren att sätta ramarna för juryarbetet.

”BRANSCHEN TAR OSS PÅ STÖRRE ALLVAR”

Jean-Paul Wall har under de senaste tio åren etablerat sig som en av Sveriges mest anlitade kompositörer för film och tv. Han har till exempel arbetat med hyllade serierna *Gynekologen* i Askim och *Drottningoffret*. Och varje vecka hör vi hans vinjett till Uppdrag granskning.

Jean-Paul Walls musik till filmen *Flugten* nominerades förra året till danska Robert-priset, och han har själv titulerats i internationella filmjuryer. Han är även Sveriges representant i Nordic Film Composers Network.

Många kommenterade Musikbaggen med äntligen: Varför tror du att det tagit så lång tid?

– Producenter och regissörer är i regel ”bildmänniskor” och har inte alltid ett helt naturligt förhållande till musik i film. Vi som skriver musik till film är heller inte särskilt välorganiserade utan arbetar oftast en och en, inte som en del av filmbranschen.

– Men i takt med att vi tar oss själva på allvar, tar också branschen oss på allvar. Jag skulle säga att vi i dag har ett skrå med stöd både ifrån oss själva, våra organisationer och i från branschen.

Vad tycker du ska känneteckna priset?

– Det finns ju många sätt att använda musik. Att inte använda musik kan ibland vara ett kreativt beslut, men kanske inte ett som man ska ge ett musikpris till.

– Jag hoppas på att verkshöjd, originalitet och musikaliskt kunnande ska vara viktiga parametrar. Inte bara coola ljud. Och jag hoppas att man även tittar på svenska kompositörer som jobbar med filmer utanför landets geografiska gränser. Hur är förutsättningarna rent generellt för filmkompositörer i Sverige?

– Filmmusiken får en allt starkare roll när den stödjer historier i vår tid. När formaten förändras, hur man spelar in, hur historier berättas, hur man konsumerar film och så vidare, finns det ett fåtal parametrar som är konstanta. Dur är glatt och moll är sorgligt. Det finns många hot och problem, inte minst när det gäller upphovsrätt, men filmmusiken i Norden är på frammarsch.

Text: Peter Willebrand

Jean Paul Wall

Foto: Peter Karlberg

UPPHOVSRÄTTEN OCH FRIHETEN

Upphovsrätten är en förutsättning för yttrandefriheten och det fria konstnärskapet. Det hävdar juristen och Stim-ordföranden Gunnar Petri, som tycker att de senaste årens debatt kantrat totalt.

SKAP-nytt hissar frihetsflaggan över upphovsrättsfrågan och tar reda på vad den betytt för tre kompositörer: jazzsångerskan Lina Nyberg, hip hop-artisten Timbuktu och Nationalteaterns Anders Melander.

Alltsedan Gutenberg med darrande fingrar placerade de första typerna i sin tryckpress i mitten av 1400-talet har konstnärernas rätt till sina verk varit föremål för häftig debatt. Sexhundra år senare är det den galopperande utvecklingen på Internet som hotar upphovsrätten. Men grundproblematiken är egentligen densamma: Hur ska stålarna hamna i fickan på den som faktiskt stått för den konstnärliga mödan?

Däremot är det ytterst sällan som upphovsrätten kopplas ihop med begrepp som frihet, mänskliga rättigheter och demokrati. Tvärtom finns det grupper, med Piratpartiet som främsta företrädare, som hävdar att upphovsrättslagarna begränsar eller till och med hindrar friheten.

– Debatten drivs 180 grader fel, de som ska skydda upphovsmännen blir istället beskyllda för att inskränka yttrandefriheten, säger juristen Gunnar Petri, som även är Stim-ordförande.

Tidigare var Petri vd för Stim. När han bytte till ordförandestolen fick han mer tid över, tid som han använde till att skriva en avhandling om upphovsrättens framväxt.

– Jag är en nyfiken natur och efter att ha sysslat praktiskt med upphovsrätten så länge vill jag undersöka dess drivkrafter. Och jag fann mitt svar: Det som födde upphovsrätten var kravet på yttrandefrihet, säger Gunnar Petri och redogör entusiastiskt för sina fynd.

Följ alltså med på en kort upphovsrättslig historieflykt: Författarrätten, upphovsrättens moder, fick sitt genombrott som en följd av censurers fall i Europa på 1700- och 1800-talen. När författarna – och så småningom även kompositörerna – inte längre hade censuren, eller rika mecener, som lotsade dem i en bestämd riktning blev de också personligt ansvariga för sitt arbete. Konstnären som fri opinionsbildare med makt att ta plats på den offentliga arenan var född.

– Utan yttrandefrihet kan det inte finnas någon upphovsrätt. Om du är underkastad censur, om du inte själv får publicera dina tankar eller musik, om du är tvungen att vara med i statskontrollerade organisationer, då disponerar du inte över din skaparmöda och då har du inte heller rätt att disponera

över din egendom och följaktligen heller ingen upphovsrätt, förklarar Gunnar Petri.

I takt med demokratiseringen kom också kravet från konstnärerna att själva få rätten till, och därmed makten över, sina verk.

Kan du förstå varför upphovsrätten ändå kritiseras just ur en frihetsaspekt?

– Det beror på de samhälleliga förändringarna som gjort att upphovsrätten blivit alltmer producentorienterad. Den har byggts ut så att det som ursprungligen var en rättighet för en upphovsman – en författare, målare eller kompositör – har blivit en rättighet för gramfonproducenter och musikförlag och allehanda mellanhänder.

Den här utvecklingen ger dagens förespråkare för fri fildelning en bekväm position menar Gunnar Petri. De kan hänvisa till att det ändå bara är amerikanska skivbolag som roffar åt sig vinsterna medan upphovsmännen blir utan.

Ligger det inte något i det då?

– Men man måste se till upphovsrättens syfte, nämligen att tillse att den enskilda människan får skydd för sitt eget skapande. Argumentationen för upphovsrätten blir svår att föra när den hela tiden förs ur ett producentperspektiv.

Och på frågan vilka lärdomar från historien som är viktigast att ha med sig när man utformar dagens upphovsrättsliga system understryker han just att upphovsmännen måste sätas i centrum.

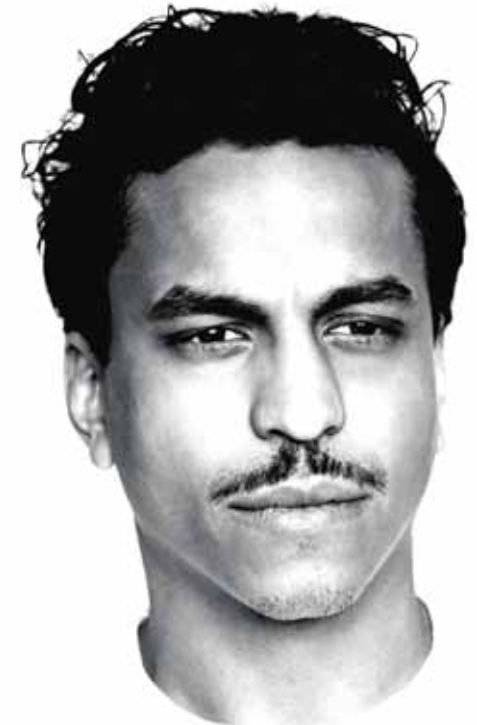
– Sedan bör den också utformas så att den inte leder till stora monopolinnehav av rättigheter. Skyddstiderna bör begränsas. Och man måste se till att upphovsmännen bevarar sin frihet i relation till producenten, tillägger han.

Sedan är det förstas relevant, om man funderar över upphovsrätt och beroendeförhållande, att fråga sig hur fria dagens kompositörer och artister egentligen är? Upphovsrätten må vara en grundbult för oberoende, men kan de ändå inte känna sig bundna av marknad, medier och diverse branschaktörer för att överleva i sitt yrke?

– Jovisst, oberoendet är alltid relativt, instämmer Gunnar Petri, men om upphovsrätten försvinner, försvinner också friheten att finna sitt eget uttryck i ett fritt samhälle.

“MAN KAN ALDRIG JAGA SINA KUNDER OCH TRO ATT DET SKA GÖRA DEM TROGNA. SKIVBOLAGEN SATT PÅ SINA HÄNDER OCH TAPPADE BOLLEN OCH SEN SURADE DE ISTÄLLET FÖR ATT FUNDERA UT HUR DE KUNDE VARA MED.”

JASON “TIMBUKTU” DIAKITÉ, ARTIST OCH LÅTSKRIVARE

Jason “Timbuktu” Diakité.

Foto: Kirk Edwards

VAD SÄGER DÅ ARTISTERNA SJÄLVA?

På frågan vad upphovsrätten betytt för hans konstnärskap svarar hiphop-artisten Jason Diakité, mer känd under namnet Timbuktu, att den har varit en förutsättning för att han ska kunna leva på sin musik.

Ser du upphovsrätten som en fråga om demokrati?

– Jag ser det mer som en mänsklig rättighet. Om jag har skapat något ska jag ha rätt att foga över det. Så enkelt är det. Om jag planterar ett frö som växer upp och bär frukt så är den frukten min.

– Ha ha, det lät lite ego, om jag vill dela den frukten med folk runt om så gör jag det, men då är det upp till mig.

I juni kommer Timbuktu med ett nytt album, *Sagolandet*. Redan i april släppte han spåret *Dansa* som fri download.

– Det är mest för att ge ett litet smakprov. Det är så man får göra, man får följa med i utvecklingen så mycket det går. Man har ju egentligen inget annat val än att omfamna den verklighet vi lever i. Titta på Roger Willis som var ordförande i SKAP tidigare, han ser fildelningen som ett sätt att förnya och utöka upphovsmäns möjligheter att leva på det de gör.

Redan 2008 gjorde Timbuktu ett inlägg i fildelningsdebatten på nyhetssajten Newsmill, där han uppmanade branschen att sluta försöka bekämpa nedladdningskulturen. Han lade också ut en låt för gratis nedladdning på Piratpartiets hemsida.

– Det var ett sätt att nå ut till många människor. Men det var också en liten kommentar till de etablerade skivbolagen. Man kan aldrig jaga sina kunder och tro att det ska göra dem

trogna. Skivbolagen satt på sina händer och tappade bollen och sen surade de istället för att fundera ut hur de kunde vara med. Mycket riktigt kom sen en av lösningarna, Spotify, från ett annat håll.

Tidigare har du gett ut din musik på det egna skivbolaget Juhu Records men *Sagolandet* släpps på EMI. Hur kommer det sig?

– Vi vänner som drev skivbolaget kände att det var dags att gå skilda vägar. Det var ett vägval jag var tvungen att ta och jag tror det kommer att bli bra.

Att Timbuktu var med och startade Juhu Records berodde till stor del på dyrköpta erfarenheter i början av hans karriär, då hans upphovsrättsliga frihet blev ordentligt vingklippt.

– Mitt första skivkontrakt på 90-talet var med ett majorbolag. Släppet av första singeln gick inte så bra som skivbolaget hade hoppats. Vi hade signat med dem för att vi hade en färdig platta som de skulle släppa, men efter det ville de inte. Samtidigt, trots att vi gjort musiken, hade vi inte rätt att ta skivan till någon annan. Det var enormt frustrerande.

– När de väl ville släppa den några år senare ville inte jag, för då hade jag gått vidare kreativt och begrävat den sorgen. Men då var jag fortfarande under kontrakt och satt fast.

Till slut lyckades Timbuktus manager få loss honom från kontraktet, men han uppmanar dagens oetablerade artister att vara försiktiga med vem de skriver över kontrollen av sitt namn och verk till.

Upphovsrätten försöker hitta nya vägar i den teknologiska

“JAG ÄR EN NYFIKEN NATUR OCH EFTER ATT HA SYSSLAT PRAKTISKT MED UPPHOVSRÄTTEN SÅ LÄNGE VILL JAG UNDERSÖKA DESS DRIVKRAFTER.”

GUNNAR PETRI, STIMS-ORDFÖRANDE

Lina Nyberg tilldelades nyligen Jazzkatten i kategorin Årets musiker. Sveriges Radio P2 delade ut priset. Hon belönades bland annat för sitt sinne för humor.

Foto: Jesper Frisk.

utvecklingen. Har du någon förhoppning eller mardrömsvision om hur det kan bli?

– Jag har en väldigt ljus syn. Nu med Spotify och allt annat som händer är det lite liv som andas in i den här branschen. Loppet är långt ifrån kört, det kommer bara att bli ännu bättre.

FRIHETEN FASTNAR I LÖNEKVERTET

En mindre optimistisk syn på framtiden för fritt musikskapande har Lina Nyberg, recensentrosad jazzsångerska.

– Jag har inget hopp och ingen öppning. Lösningen är kanske att det är ungdomarna som får skapa musik, de som inte har en familj att försörja, säger hon uppgivet.

Lina Nyberg har tänkt extra mycket på kompositörers villkor de senaste veckorna, eftersom hon precis avslutat inspelningen av ett nytt album, *Palaver*, som kommer ut i september.

– Jag har just betalat 60 000 ur egen ficka. Min förhoppning är att få tillbaka något av det, men det lär inte röra sig om mer än 15 000.

För Lina Nyberg, liksom för många andra musiker, har den

dalande skivförsäljningen gjort det allt svårare att överleva på musiken.

– Om bara rika musiker har råd att spela in skivor blir det till slut en fråga om jämställdhet eller demokrati.

Vad har upphovsrätten betytt för ditt konstnärskap?

– Det är inget som jag reflekterar över när jag skapar. Men min inställning till upphovsrätten är dubbel. Om det nu finns lagar och regler så får man följa dem. Samtidigt finns det något tilltalande med att släppa musiken fri ur ett demokratiskt perspektiv. Gilberto Gil, musikern som även varit kulturminister i Brasilien, förordade fri nedladdning för att även de fattiga skulle ha råd att lyssna på all musik.

Samtidigt utgör Stim-pengarna en viktig del av Lina Nybergs inkomst, 30 000 till 50 000 kronor per år. På Stim musik expo i fjol var hennes förslag till politikerna att man skulle slopa sociala avgifter och skatt på Stim-pengar för att reglera de förluster som drabbar kompositörer eftersom man inte kan kontrollera upphovsrätten.

För att visa på hur svårt det är att överleva avslöjade Lina

”UPPHOVSRÄTT ÄR KAPITAL, DET ÄR PRECIS DÄRFÖR DET ÄR STRID OM DET. UPPHOVSRÄTT ÄR EN BUNT SEDLAR SOM LIGGER PÅ MARKEN OCH NU PÅSTÅR ALLA ATT DE SÅG DEN FÖRST.”

ANDERS MELANDER, KOMPOSITÖR

Nyberg förra året delar av sin privatekonomi i en debattartikel på tidningen Orkesterjournalens hemsida. Där framgår det att hennes inkomst, trots att hon är en etablerad sångerska med ett tioårigt konstnärstipendium som uppträder och undervisar flitigt, är mer lämpad för ungdomsglid än familjeliv.

Det kan tyckas som att SKAP-nyttas diskussion om upphovsrätten och friheten fastnat i lönekuvertet, men som Lina Nyberg understryker är de ekonomiska förutsättningarna i branschen avgörande för den fria, icke kommersiella musikens överlevnad.

– Det viktigaste är att komma ihåg att det tar tid att skriva musik. Det är ett hantverk som kräver kunskap, erfarenhet och eventuellt begåvning. När man försöker få ekonomin att gå ihop kan jag bli helt vansinnig på diskussionerna att all musik ska vara fri. Om jag måste jobba som spärrvakt hela dagarna eller nätterna, när ska jag skriva musik?

– Nuförtiden pratar alla bara om att du måste sälja och vara entreprenör. För mig känns det otroligt viktigt att inte skapa min musik utifrån vad jag tror säljer, resultatet skulle bli katastrofalt, säger Lina Nyberg.

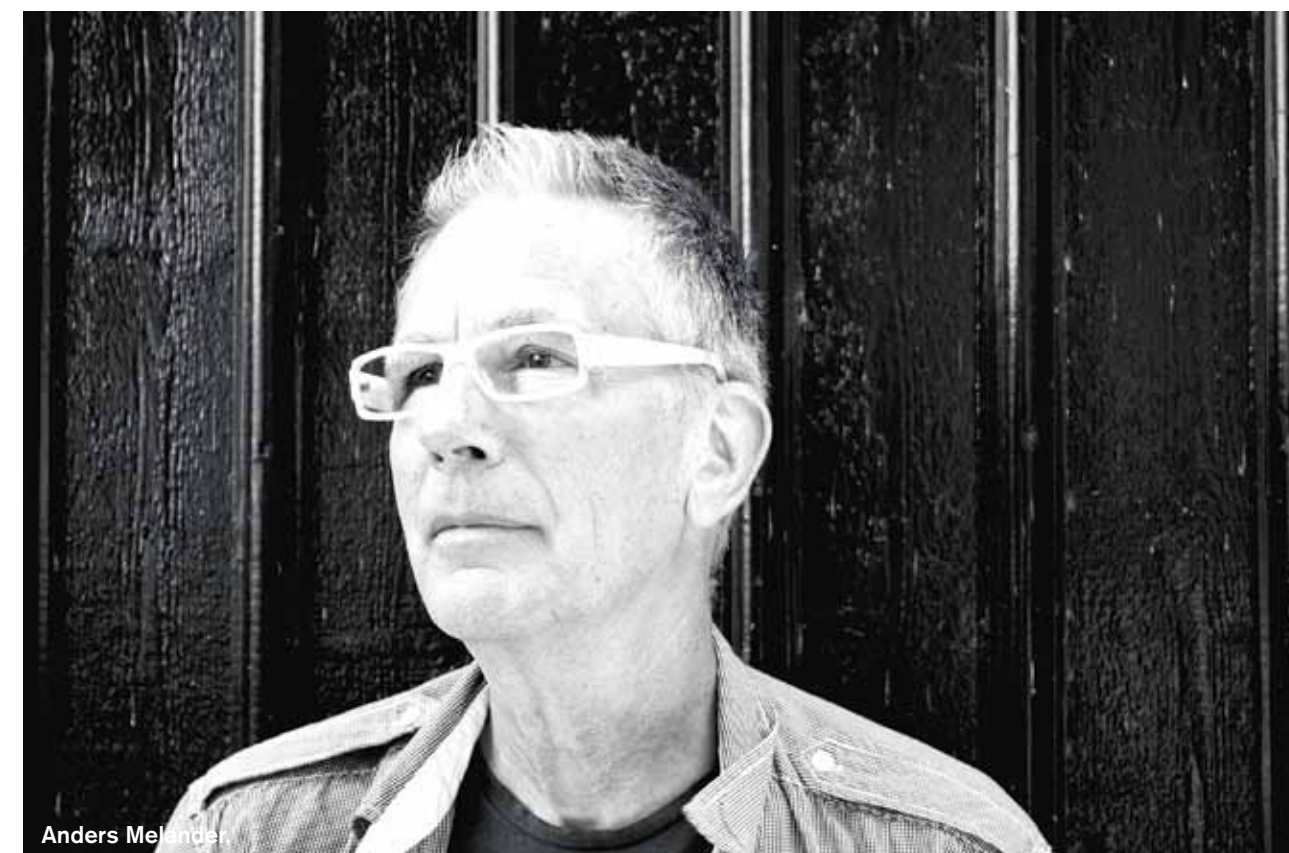
DRÖMLANDET FÖR TRYGGHETSNAKOMANER

En kompositör som inte behövt oroa sig över upphovsrättsliga frågor är Anders Melander. Han var med och startade Nationalteatern, proggpionjärerna som många tror var ett band, men som ursprungligen gjorde musik till teaterföreställningar. Därefter har han fortsatt att göra beställningsjobb för radioteater, tv och film.

– När man jobbar med beställningsmusik på en begränsad marknad så är det inte svårt att bevaka upphovsrätten. Sverige är ett genomorganiserat samhälle och i de allra flesta fall bygger det på en professionell ärlighet. De stora aktörerna som SR och SVT är väldigt noga med avtalen. På så sätt är det här drömlandet för trygghetsnarkomaner.

Kan du se upphovsrätten som en fråga om demokrati?

– Då måste jag ställa den extremt uppkäftiga frågan demokrati för vem? En del av demokratins väsen består av att olika grupper får sina behov erkända. Vilken grupps intressen gäller det? Är demokrati att andas musik fritt som vi andas luften fritt? Eller är det demokrati i den meningen att vi som är egna företagare inom musik inte ska få vår egendom konfiskerad.

Anders Melander

Foto: Mattias Franzén

”OM BARA RIKA MUSIKER HAR RÅD ATT SPELA IN SKIVOR BLIR DET TILL SLUT EN FRÅGA OM JÄMSTÄLLDHET ELLER DEMOKRATI.”

LINA NYBERG, JAZZSÅNGERSKA

”NU VET JAG ATT IBLAND SKA MAN SÄGA ’I LOVE YOU TO’ ISTÄLLET. JAG VAR PROGGIGT ÄRLIG OCH BRANSCHEN ÄR BETYDLIGT HALARE ÄN SÅ OCH DET LÄRDE JAG MIG.”

ANDERS MELANDER, KOMPOSITÖR

Äganderätten kan givetvis också vara föremål för en filosofisk, politisk och religiös diskussion.

– Det är alltid möjligt att ifrågasätta äganderätten, men i samma ögonblick som man ifrågasätter rätten till upphovsrätt ifrågasätter man även äganderätten till fast egendom. Varför ska just det kapitalet vara tillåtet att stjäla när det inte är tillåtet att stjäla folks bilar?

– Upphovsrätt är kapital, det är precis därför det är strid om det. Upphovsrätt är en bunt sedlar som ligger på marken och nu påstår alla att de såg den först.

Har du någonsin känt det som att någon branschaktör censurerat din musik eller att du behövt lägga locket på någon politisk eller privat åsikt?

– Man lever ju inte i det gamla Östblocket, men rent formellt kan man säga att jag har blivit censurerad. Inte av en känslig utgivare, utan av en väldigt marknadsmedveten redaktör, avslöjar Anders Melander.

Att tala om en sådan händelse som undertryckande av det fria ordet vore bara löjeväckande, inflikar han, men låt oss säga att Anders Melander blivit upphovsrättsligt tilltufsad.

Vi får spola tillbaka till början av 80-talet då han, oavsiktligt, fick en hit i dansbandsgenren. Anders Melander hade skrivit en parodi på en dansbandslåt till en serie i SVT. Bert Karlsson hörde den och såg potentialen. Vikingarna spelade in låten, som också fick ge namn åt deras album *Hallå Västindien*. Men de gillade inte hela texten och tog bort tredje versen.

Utan att fråga Anders Melander.

– Det var ett brott mot upphovsrättslagen. Det låg inte alls för mig att spekulera i hitinkomster, färsk från socialistiska Nationalteatern som jag var då, men jag ville försvara upphovsrätten så jag krävde att tredje versen skulle vara med.

Vikingarna föreslog enligt Melander att en ny version med tredje versen spelades in för att släppas som radiosingel till grammfonarkivet. Albumet försågs också med en stämpel som förklarade att det bröt mot upphovsrättslagen om den spelades i radio.

Så du fick rätt?

– Nej, inte alls! De pressade aldrig någon radiosingel, skivan fortsatte spelas i radio men på grund av stämpeln vågade producenterna inte rapportera in det till Stim. Det enda som hände var att jag inte fick några Stim-pengar för det som blev årets hit. Så kan det gå när man strider för upphovsrätten.

Ängrar du att du tog striden?

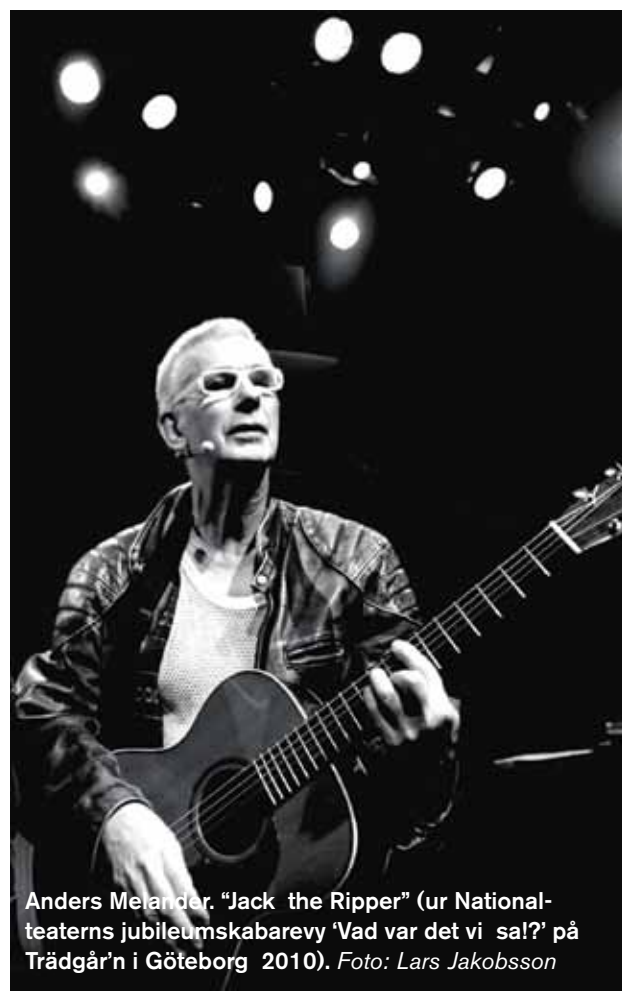
– Nej, någon trampade mig på foten och jag sa aj. Nu vet jag att ibland ska man säga "I love you to" istället. Jag var proggigt ärlig och branschen är betydligt halare än så och det lärde jag mig.

Upphovsrätten försöker hitta nya vägar i det nya medielandskapet. Vågar du spå lite i framtiden?

– När nedladdningsdebatten rasade som värst påstod jag att själva nedladdningshotet måste vara av övergående art för det är bara en tidsfråga innan de trådlösa nätverken gör det möjligt att ha en jukebox i molnet. Ett år senare kom Spotify, där det också finns mycket kvar att göra för att stärka upphovsmännens rättigheter.

– En vacker dag är det omodernt att lagra musiken i mobilen, det verkar mycket smartare att ha en satellituppkoppling och spela musiken i hi-fi.

Text: Lisa Boda

Anders Melander. "Jack the Ripper" (ur Nationalteaterns jubileumskabarevy 'Vad var det vi sa!?' på Trädgår'n i Göteborg 2010). Foto: Lars Jakobsson

Jason "Timbuktu" Diakité.

Foto: Stefan Isaksson

”I BEGYNNELSEN VAR ORDET...”

MEDLEMSKRÖNIKAN: PY BÄCKMAN

SKAPelsen och skapelseprocessen är något stort. Vi vill veta, vi vill berätta. Skriva om det stora ofattbara och det lilla som vi tror oss känna till. För tusentals år sedan ville vi också berätta. Ord, mödosamt ristade i sten kastar oss långt tillbaka i tiden och levandegör människor som inte längre finns bland oss. De som varit älskade för att de utträttat goda saker, eller de som inte varit så kloka utan låtit sig berusas av makt, störtat människor i fördärv och lämnat dem i ett sorgligt och stympat liv. Stenarna får liv. Bara vi låter dem berätta.

Kyrkogården Père Lachaise i Paris är ett ställe där stenarna berättar om de som kommit till vila där. Många känner vi till via deras måleri, musik, böcker eller illdåd. Honoré de Balzac, Maria Callas, Yves Montand, Isadora Duncan, Jim Morrison, Oscar Wilde, Molière, Frédéric Chopin, Édith Piaf är några av dem. De som brunnit ut. Kropparna må vara aska. Men vi hör dem.

De andra som vi inte vet något om, talar ändå till oss via små inskriptioner på minnesstenarna. Kärleksfulla och rörande avskedsord. Här finns bilder på de barn och gamla som dog i första världskriget och i förintelsen. En del leende medan de ännu trodde på en ljus framtid. Finkladda inför fotograferingen. Man anar stora livsgärningar, glädje och förtvivlan. Tyst berättar de sina historier. Och vi vill omfamna dem.

Jag har gått i ”De dödas stad”-som parisarna kallar den och funderat på all den kraft, längtan och passion som dessa döda en gång lämnade till eftervärlden. En gåva som finns kvar hos oss och som ger näring till våra drömmar, som får oss att vilja leva ett meningsfullt liv.

Och jag undrar vilka som gör anspråk på att äga allt det här vackra och modiga nu när konstnärerna är döda. Det känns väldigt futtigt i sammanhanget. Kanske borde konsten musiken och orden tillhöra de behövande, och inga andra. Det är ju i alla fall en dialog. Människa till människa. Inte människa till plånbok.

Det skrivs ord på liv och död. Victor Jara, var en av dem vars sånger har levt vidare och växt sig starkare. De har berört människor över oceaner och över kontinenter. För orden har talat till deras hjärtan. De har ingjutit hopp och ljus till törstande förmörkade själar. Jara blev torterad och mördad. Vad kan vi dela med oss av annat än vår tro och ögonblick av våra liv? Alla har vi varit med om ett lyckorus över det minsta, det mest vardagliga, eller det stora och fantastiska som plötsligt stått framför oss. Kanske kan vi försöka fånga det ögonblicket i flykten och kunna berätta om det. Det är inte lätt bara för att vi vill så gärna, men kanske någon gång, lyck-

as vi komma bortom oss själva och nå en människa som vill se eller höra. Men det kan ta tid. Och man får ha tålmod. Ro i själen.

Idag, går det mesta i ett rasande tempo. Inga ord och tankar är längre så viktiga att vi skulle idas karva in dem i sten. Såvitt inte någon dött. Och då får någon annan göra det. Vi har inte tid. Vi har en tendens att massproducera, och det blir en strid ström av närpå samma ord, samma melodislingor, samma slags förpackningar av idéer, som för övrigt – eftersom de befinner sig i en strid ström – blir ganska urvattnade. Man skriver i vatten. Inget blir kvar. Och ändå är det vi vill. Att något skall bestå. Följa med till slutet. A och O

Hösten (min egen)

*Det känns stort när hösten kommer
Solen lyser klar och ren
Trädens löv blir gyllene vägar
glödande i solens sken
Det är stort när människor födas
Det är större när vi går
Just när solen är som rödast
varslar den om evig vår*

*Det är stort att kunna vara
ett av barnen som får tröst
i Guds lilla barnaskara
när det lider emot höst
Det är stort att vara liten
som en droppe i en flod
Och få bäras sista biten
Bara för att Gud är god*

*Det är stort att inte veta
Vi får lära oss att tro
Och i hjärtat får vi leta
efter den som ger oss ro
Det är stort när hösten kommer
vi får skörda det vi sått
Blev ett enda frö en blomma
blev det ändå något gott*

Foto: Py Bäckman/Press

SKAP TAR PLATS I ALMEDALEN

SEMINARIUM OCH KONFERENS OM UPPHOVS RÄTT OCH YTTRANDEFRIHET

SKAP arrangerar i år ett seminarium i Almedalen och en internationell konferens i Stockholm för att lyfta frågan om sambandet mellan yttrandefrihet och upphovsrätt.

I år tar SKAP ett steg fram i upphovsrättsdebatten – på flera plan. Det offentliga samtalet om upphovsrätt tenderar inte sällan att landa i påståenden om att rättighetshavare hindrar informations-spridning eller begränsar människors yttrandefrihet. SKAP vill under året bredda perspektivet och peka på hur upphovsrätt och yttrandefrihet hänger ihop.

Upphovsrätten består inte bara av den ekonomiska rätten, det vill säga rätten att få ersättning för sina skapelser. Den består till lika stor del av den ideella rätten. Denna rätt, även kallad moralisk rätt, handlar om skaparens rätt att bli angiven som upphovsman och möjlighet att protestera om verket förändras så att det vanäras upphovsmannens rykte.

Inga länder, utöver USA och Storbritannien, tillåter överlåtelser av ideella rättigheter till andra. SKAP vill visa på hur principen om den ideella rätten är central för yttrandefrihetens praktik, hur musiken och orden spelar roll just eftersom verket är okränkbart och talar med upphovsmannens röst.

Den 5 juli arrangerar SKAP ett panelsamtal i Almedalen om just kopplingen mellan yttrandefrihet och upphovsrätt. Det blir en försmak på vad som väntar den 17 oktober. Då bjuder SKAP in till en större, internationell konferens på samma tema. Höstkonferensen arrangerar SKAP i samarbete med organisationen Freemuse, som jobbar internationellt med yttrandefrihetsfrågor för musiker.

SKAP TONGIVANDE I KULTURSKAPARNA

Kulturskaparna – där SKAP:s ordförande Alfons Karabuda är talesperson – förbereder sig inför det kommande året. Den 26 april träffades representanter från de olika medlemsorganisationerna för ett internt seminarium om upphovsrätt och yttrandefrihet. Den 24 maj kommer man att mötas under liknande omständigheter för att diskutera hur de slutna organisationerna bedriver påverkansarbete på europeisk nivå. Målet med seminarierna är för medlemskollektivet att dela med sig av sina erfarenheter och att förbereda sig inför sommarens aktiviteter, bland annat i Almedalen.

Foto: Region Gotland

SKAP arbetar också aktivt med frågorna via olika nätverk. I Kulturskaparna är SKAP:s yttrandefrihetstema lika viktigt. Kanske framförallt på textområdet, med tanke på journalistikens funktion i det offentliga, demokratiska samtalet. Kulturskaparna kommer också att närvara i Almedalen i sommar.

Med Creators Network – som SKAP varit initiativtagare till – försöker man samla människor från angränsande verksamheter till musikbranschen, och få till dialoger mellan dessa och kreatörerna. Att låta upphovsmannaperspektivet vara närvarande i utvecklingen av exempelvis nya musikjänster är i sig en viktig målsättning. Syftet med närvaron i Almedalen för Creators Network är just att sätta fokus på upphovsmannens centrala roll inom de kreativa branscherna.

SKAP I TONSÄTTARNAS HUS I ALMEDALEN 3-7 JULI
SKAP:s seminarium 5 juli kl. 14.00-16.00

Hur förhåller sig upphovsrätten till yttrandefriheten? I exempelvis fildelningsdebatten beskrivs ofta den förra som ett hot mot den senare. Samtidigt fungerar upphovsrätten som en garant för individen att dennes konstnärliga arbete inte utsetts för oönskad exploatering eller förvanskning. Vi bjuder in till en idédiskussion kring dessa ämnen. Kompetent panel finns på scen. Bar finns i närheten. Varmt välkommen!

INTERNATIONELL KONFERENS PÅ SÖDRA TEATERN I STOCKHOLM 17 OKTOBER

På samma tema ordnar SKAP i samarbete med Freemuse en heldagskonferens på Södra Teatern i Stockholm.

Text: Anders Lidén

MEDLEMSKVÄLL: MUSIKENS LÄKANDE KRAFT

14 april arrangerade SKAP en föreläsningkväll med temat musikens och sångens läkande kraft, på Teaterstudio Lederman på Gästrikegatan. Läkaren och stressforskaren Töres Theorell samt sångaren och röst(ut)forskaren Marie Bergman ledde varsin del av kvällen. Caroline Schröder var en av ungefär 40 närvarande SKAP-medlemmar:

– Den första delen var ungefär det jag förväntade mig av kvällen: en välgjord teoretisk genomgång av hur hjärnan och kroppen reagerar på musik. Marie lät sedan publiken delta i praktiska ”experiment”, som i princip bekräftade vad Töres pratade om. Överlag komplementerade de varandra bra. Det var coolt att själv få empiriskt stöd för det teoretiska. I sådana här sammanhang kan musik vara ganska abstrakt. Då är det viktigt att också få uppleva något.

SOFIA HÄRDIG

Vad fick dig att börja skriva musik?

– Det är ungefär som att fråga varför man börjar cykla. Eller dansa. Eller berätta historier...laga mat ... prata. Det finns där och väntar på en.

Jag skulle också kunna svara. Ett desperat ohejdbart behov. Ja ... precis som behovet av att lära sig cykla när man är sju.

Foto: Eric Hoyles

HENRIK SVENSSON

Vad handlade din första låt om?

– Jag har för mig att det antingen var en låt som handlade om en granne till min pappa som klippte av sig fingrarna med gräsklipparen eller en låt om en till mig närstående persons ovanliga tv-tittande under uppväxten. Hon fick senare diagnosen schizoaffektivt syndrom och har fortfarande inflytande på mitt låtskrivande.

Foto: Hervé Flanel

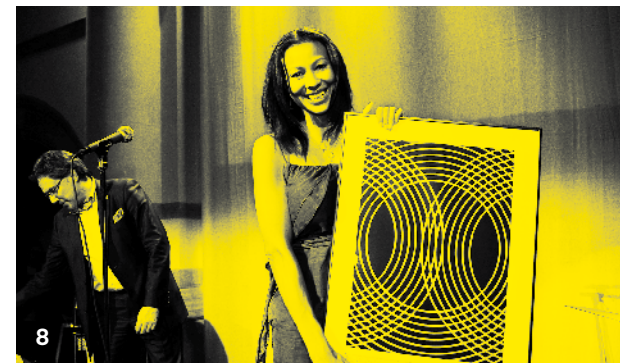

ERIK ENOCKSSON

Vad handlade din första låt om?

– *Ett krossat hjärta.*

Foto: Sofia Runarsdotter

NYA MEDLEMMAR

- 1. Charlie Engstrand Sommar (Foto: Mikael Johansson)
- 2. Lucas Stark (Foto: Jeanette Sundin) 3. David Myhr (Foto: Andreas Dahlbäck) 4. Magnus Carlsson (Foto: Jessica Lund)
- 5. Christopher Sander (Foto: Simon Olsson) 6. Daniel Adams-Ray (Foto: promo) 7. Mikael Augustsson (Foto: Mårten Englin) 8. Nina Woodford, (Foto: Kalle Assbring) 9. Kristoffer Ragnstam (Foto: promo) 10. Pelle Lindroth (Foto: Jesper Hammarström) Utan bild: Carin Blom, Reine Svensson, Kalle Pifalk

AVLIDNA MEDLEMMAR

- Lars Eriksson (f. 1949-04-01, d. 2011-03-03)
- Anne-Margret Warberg (f. 1929-08-04, d. 2011-03-01)
- Jan Boquist (f. 1936-12-03, d. 2011-01-05)
- Thomas Funck (f. 1919-10-26, d. 2010-12-30)
- Rune Gnestadius (f. 1927-09-29, d. 201-12-18)
- Tommy Koverhult (f. 1945-12-11, d. 2010-12-12)

SKAPS NYA STYRELSE

Onsdagen den 16 mars hölls SKAP:s årsstämma på Hotel Rival i Stockholm. Karina Kampe och Ulla Wiklund valdes in i SKAP:s styrelse. Karina Kampe valdes in på mandat om 1 år, Ulla Wiklund på ett treårsmandat.

SKAP:s styrelse: Johan Ekelund, James Hollingworth, Karina Kampe, Jan-Olof Andersson, Elise Einarsdotter, Alfons Karabuda (ordförande), Ulla Wiklund, Torgny Söderberg, Douglas Carr.

Foto: Miki Anagrius

Karina Kampe – vem är du?

En artist, sångerska och låtskrivare som ganska friskt rusar mellan genrerna. Senaste åren har det varit mycket jazz och i mars kom cd:n Farmers market med bandet Steve. En typisk DIY-människa som vill ha fingrarna på hela processen. Har engagerat mig rätt mycket i musikers rättigheter de senaste åren och tycker det ska bli jättespännande att sätta mig in mer i SKAP:s olika områden.

Ulla Wiklund – vem är du?

Barnartist, debuterade som 10-åring 1966. Skivor, radio, TV, turnéer med gruppen Smulorna, senare kompositör av teatermusik. Givit ut visböcker och böcker om barn och estetik. Rytmiklärare, lärarutbildare på Kungliga Musikhögskolan och musikpedagogisk forskning. Undervisningsråd på Skolverket och Myndigheten för Skolutveckling. Nu senast utvecklingskonsulent på Rikskonserter.

STIPENDIER OCH PRISER VID SKAPS VÅRFEST 2011

SKAP-stipendier:

Daniel Adams-Ray
Anders Björler, Jonas Björler, Peter Dolving, Patrik Jensen, Per Möller Jensen (The Haunted)
Anna Christoffersson
Cecilia Efraimsson, Marianne Evrell, Linnea Jönsson, Lisa Pyk Wirstrom, Rebecka Rolfart (Those Dancing Days)
Gustav Ejstes (Dungen)
Anders Gustafsson, Andreas Nilsson, Simon Ohlsson,

Jukka Rintamäki, Jon Ölmeskog (Silverbullit)

Katharina Nutall
Sharon Vaughn

Fred Winters minnesfond: Robyn

Sven Paddocks minnesfond: Carl-Axel Dominique

SKAP:s stipendiefond till Evert Taubes minne: Maria Llerena

SKAP:s pris till Kai Gullmars minne: Lena Philipsson

SKAP:s hederspris: Rutger Gunnarsson

SKAP:s specialpris: Freemuse

DETTA ÄR SKAP

SKAP – Svenska Kompositörer Av Populärmusik – är Sveriges intresseförening för yrkesverksamma kompositörer, textförfattare och arrangörer. SKAP grundades 1926. SKAP:s medlemmar verkar inom alla genrer.

Föreningens övergripande ändamål är att:

- Tillvarata medlemmarnas konstnärliga och upphovsrättsliga intressen
- Fördela bidrag, stipendier och priser
- Verka för svensk populärmusik

MEDLEMSTRÄFFAR

SKAP arrangerar medlemsträffar i Göteborg, Malmö, Orsa och Stockholm.

AVTAL

SKAP förhandlar fram standardavtal för medlemmarna att använda i förhandlingar, som t ex Musikförlagsavtalet och Beställningsverksavtalet. Till dessa finns handböcker. Dessa avtal kan laddas ner på www.skap.se

JURIDISK RÅDGIVNING

SKAP erbjuder medlemmarna kostnadsfri juridisk rådgivning av jurist med upphovsrätts- och avtalsexpertis. Har du frågor kring förlagsavtal, beställningsavtal eller andra upphovsrättsrelaterade frågor – kontakta SKAP på info@skap.se eller 08-783 88 00.

EKONOMISK RÅDGIVNING

SKAP erbjuder medlemmarna enskild ekonomisk rådgivning. Har du t ex frågor om ditt egenföretagande? Varje medlem kan boka in upp till 6 stycken kostnadsfria halvtimmetillfällen per år. Kontakta SKAP på info@skap.se eller 08-783 88 00 för vidare information.

VERKSAMHETSFÖRSÄKRING

SKAP har tillsammans med en försäkringsmäklare tagit fram en förmånlig försäkringslösning. Bland annat finns företagsförsäkring, instrumentförsäkring och sjukavbrottsförsäkring. Kontakta SKAP på info@skap.se eller 08-783 88 00 för vidare information.

MEDLEMSLÄGENHETER

SKAP äger två lägenheter, en i södra Spanien och en i Paris, dit medlemmarna kan åka för arbete och rekreation. Ansökningsblanketter för lägenheterna skickas ut ungefär tre gånger per år.

STIM

En av SKAP:s viktigaste roller är som huvudman för Stim. SKAP, FST (Föreningen Svenska Tonsättare) och SMFF (Svenska Musikförläggareföreningen) utgör en tredjedel var av Stims styrelse. SKAP företräder populär- musikkompositörernas intressen och ser till att Stims verksamhet är effektiv, transparent och att den inte diskriminerar några upphovsmän.

KULTURPOLITIK

SKAP bedriver kulturpolitiskt påverkansarbete, både i Sverige och på EU-nivå. På dessa områden är SKAP:s viktigaste målsättningar att värna upphovsrätten och att verka för den musikaliska mångfalden. SKAP bedriver denna verksamhet dels i egen regi och dels i samarbete med andra organisationer. SKAP:s ordförande Alfons Karabuda är ordförande i ECSA - the European Composer & Songwriter Alliance - som samlar Europas alla komponister, ordförande i musikbranschorganisationen Musiksvetige, talesperson för Kulturskaparna, ledamot i KLYS AU, ledamot i myndigheten Statens musikverks konstnärliga råd.

ORGANISATION

SKAP drivs av en av medlemmarna vald styrelse bestående av nio personer: Alfons Karabuda (ordförande), Jan-Olof Andersson, Douglas Carr, Elise Einarsdotter, Johan Ekelund, James Hollingworth, Karina Kampe, Torgny Söderberg och Ulla Wiklund. SKAP:s löpande verksamhet sköts av SKAP:s kansli. Kansliet är bemannat på normal kontorstid och nås på info@skap.se eller 08-783 88 00.

MEDLEMSKAP

Är du yrkesverksam upphovsman men inte SKAP-medlem? Du kan bli medlem i SKAP om du har varit ansluten till Stim (eller motsvarande sällskap utomlands) i minst tre år. Ansökan om inträde prövas av styrelsen två gånger per år. Ansökningsblanketten kan laddas hem från www.skap.se

SKAP

Svenska Kompositörer Av Populärmusik
Sandhamnsgatan 79
Box 27327
102 54 Stockholm
info@skap.se www.skap.se
tel: 08-783 88 00

DETTA ÄR SKAP-NYTT

SKAP-nytt är en medlemstidning som kommer ut två gånger per år. Även som icke-medlem kan du prenumerera på tidningen. Kontakta oss via info@skap.se eller 08-783 88 39.

Vad vill du läsa om i SKAP-nytt?
Skriv till oss!

Svenska Kompositörer Av Populärmusik
Box 27327, 102 54 Stockholm
www.skap.se